

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe un an 12 flor., pe șase luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și strălucitate:

Pe an 40 fr., pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

ANULU XLVIII.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

Oseriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Sortisorii nefrancați nu se primesc. — Manuscrisurile nu se retrămit.

Nr. 165.

Joi, 26 Iuliu, (7 Augustu).

1885.

Brașov, 25 Iuliu (6 Augustu) 1885.

Este poporul francez dispus d'a uita cele ce a avut să le sufere din partea Germanilor la 1870/1?

Cestiunea acé-ta amă fostă atins'o d'ilele trecute vorbindu de liniștea precaută, ce o observă de unu timpu încóce Francesii în raporturile lor cu Germania.

Acéstă liniște fű deodată turburată printr'unu singuru articolu apărutu în „Tems“ din Paris, d'iaru care primese informațiuni directe dela ministrulu de esterne francez.

Ce mai linisce, ce mai dispozițiune pacnică decă unu singuru articolu este în stare de a-o transforma într'unu nespusu doru de rēsbunare pentru Sedan!

S'a întemplatú în adevēru, ca „Tems“ sē scrie unu articolu despre necesitatea ca continentulu cavaleriei franceze dela granița rēsaritēnă și dela cea de mēdă-đi a Franciei sē fiă înmulțitu. Și acéstă a fostu de ajunsu ca organulu cancelarului Bismarck se vedă nori grei pe ceru, ba mai multu sē susțină chiar că ceriulu relațiunilor dintre cele douē mari națiuni ale continentulu n'a fostu niciodată seninū și că Francesii „nu punu ađi pe pacea cu Germania unu prețu mai mare decātu în orice altu timpu de 200 de ani încóce.“

Vitórele rēsbóie europene, — scrise Temps — se voru începe prin incursiuni de cavaleriă în țērele inimice, cari voru avé de scopu d'a împiedecă mobilisarea în ținuturile mērginașe și d'a distruge cātu mai multu materialu de rēboiu. Rusia și-a strformatu pētrn asemeni invasiuni cavaleria sa în dragoni și tóte statele militare întreținū la fruntarie trupe însemnate de cavaleriă.

Germania are în Elsația-Lotaringia đece regimente de cavaleriă, ér Francia a aședatú în apropierea Moselei 11 regimente. Dér, đice „Tems“, Germania în trei đile după începerea inimiciților póte lesne aduce dela nordu și din centru încă câteva regimente de cavaleriă, așa că atunci numerulu cavaleriei germane va fi mai mare decātu alu cavaleriei franceze. De aceea asigură „Tems“, cere trebuința ca sē se înmulțescă cālărimea franceză la fruntariă.

Aceste espunerī ale điarului francez au fostu de ajunsu ca sē atingă córda cea mai sensibilă a organului bismarckianu „Norddeutsche allgememeine Zeitung“ și s'elū împingă a face nisce imputări grave điarului „Tems“ și a dăscăli într'unu tonu bruscu pe toți Francesii.

Numita fóiă consideră articolulu din „Tems“ ca unu semnū, că nisuințele Germaniei d'a susținé bune relațiuni cu Francia și d'a asigurá o „politică de împăcare“ n'au fostu pân'acum norocóse. „In contra voinței nóstre,“ esclamá ea, „trebuie sē ne cuprindă îngrijirea, că Francia așteptă numai o favorabilă ocașiune, ca sē nă valescá asupra nóstră singurá sēu aliată cu alții.“

In acéstă mărturisire caracteristică culmineză articolulu fóiiei bismarckiane. Fiecare, fiă Francesu sēu nu, sēnte că așa este cum đice ea și că în împrejurările de față nici că póte fi altfelu.

Slugarnicii oficioși din Germania și din monarchia nóstră în zelulu lor d'a se arăta plăcuți puterniculu cancelarū vorbescū cu órecare compătımire de urmărire, „sovinișmului francez“ care ar fi primitu acum o „dușă rece“ dela Berlinu. Amū vrea să scimū cum își închipuescū acești ómenī că Francia ar putea sē stea cu mânilē în sínū, când se află față cu-o Germaniă armată până la dinți.

Dorul de revanșă alu Francesilor e tórtē naturalū și decă este ca sē se stingă, atunci prin asemenea dăscăliři dela Berlinu acéstă nu va fi niciodată cu puțință. „Norddeutsche allgememeine Zeitung“ a turnatū numai oleiu pe focu și póte că l'a turnatū cu intențiune.

Federalizarea Băncii austro-ungare.

Foile unguresci se temū, că agitațiunea cehă pētru federalizarea Băncii austro-ungare va pregăti perplexități serióse ministerului austriacū. Pressa Cehiloru bētrāni declară, că atitudinea guvernului față cu cererile lor în cestiunea Băncii va fi pētra de ncercare pentru raportulu Cehiloru cātră ministrulu Taaffe și că întręga maioritate autonomistă își va însuși fără ndoială de ale sale dreptele cereri descentralisátore în cestiunea băncii, și atunci se va arăta cum stă raportulu dintre guvernū și maioritate. Organulu Cehiloru tineri „Narodni Listy“ e fórtē amăritu pe cele patru milióne de Maghiari, cari vrēu sē se impună celorū șese milióne de Cehi — socotindu-se, bine înțelesū, între aceștia și Slovaci.

Cātu de multu i-a amăritu pe Cehi opozițiunea ce li-o facū Ungurii în cestiunea Băncii se arată și dintr'unu articolu alu organului Cehiloru tineri, care sfătuesce pe Cehi d'a nu mai merge la Pesta, đicēndu că este o rușine națională a merge acolo, unde în cestiuni politice suntū pālmuiți pe obrazu.

După câte vedemū, înfrățirile maghiare-cehe din Pesta n'au nici o valóre. Cehii, bētrēni și tineri, mergū mână 'n mână în cestiuni politice și nu credemū că perplexitatea despre care vorbescū foile unguresci se pregătesce ministerului Taaffe ci mai multu ministerului Tisza.

CONVOCAREA DIETEI CROATE.

Deputații partidei independente sēu a lui Strossmayer au adresatū, prin Mazzura, la 4 Augustu președintelui dietei croate o cerere d'a se convoca dieta într'o ședință estraordinară în afacerea documentelor paulinice înstreinate din archiva țērii. In cerere nu se cuprinde nici o acușățiune în contra Banului, ci se accentuează numai necesitatea d'a debate dieta privitoru la dreptulu de proprietate. Pe de altă parte se scrie din Agram, că partida starceviciană va înmāna și ea o acușățiune cu cererea d'a se convoca dieta. Opoziționali susținū, că cele 18,000 de acte s'au înstreinatū din archiva fără nici unu dreptu, prin urmare dieta are sē hotărască în acéstă afacere dacă legalu s'a procedatū sēu nu.

Cu tótă acéstă provocare a opozițiunei, se vorbesce în Agram că dieta nu se va convoca. Partida guvernamentală motivēză neconvocarea cu împrejurarea, că regulamentul dietei, deși prescrie ca sē se satisfacă cerereri unui numărū de deputați d'a se convoca dieta, nu fixēză însă și terminulu în care sē se convóce, și astfelu atacarea se va amēna până în sesiunea ordinară.

Memorandulū

consistoriului bisericeii evanghelice c. a. a Ardelului datū în 27 Aprilie 1885 Nr. 295/1885 cātră Es-celența Sa d. Augustu Trefort, ministru r. de culte și instrucțiune, referitorū la instrucțiunea limbei maghiare în școlile populare nemaghiare ale bisericeii.

(Urmare și fine.)

III.

E cu atātū mai multu a nóstră datorință, sē ne ținemū strēnsū de acéstă, cu cātu nebăgarea în sēmă a

principiului stabilitu de Exelența Vóstră în ordinațiunea dela 28 Augustu 1877: »Ca punctu de căpeteniă în instrucțiunea elementară poporală servece limba maternă« — și admiterea principiului prescrișu pentru școlēle nemaghiare în planulu de învățământu — pentru școlēle populare nemaghiare dela 29 Iunie 1879 Nr. 17,284: »Ca punctu de căpeteniă în instrucțiunea poporală elementară servece limba maternă, cu care în legătură trebuie învățată și limba maghiară« — primejduescū prin organizațiunea și numărulu órelorū, prescrișe în ordinațiunea mai din urmă pentru instrucțiua limbei unguresci, caracterulu germanu alu școlēlorū nóstre populare în unulu din cele mai importante obiecte de învățământu și le primejduescū capabilitatea de a produce ceva pe acestu terenū.

Căci afirmarea din înalta scrisóre din 31 Martie a. c. Nr. 10,610, »că copilulu vrednicu de școlă scie limba mamei sale«, este unu principiu pedagogicū necorectū și conclusionile scóse dintr'ensulū cadū așa dară de sine, chiar abstrăgēndu și dela aceea, că problema instrucțiunei germane în școlēle populare germane nu este mērginită prin destoinicia practică a școlarilorū. Copii de șese ani, ce intră în școlēle nóstre evanghelice și aparținū mai cu sēmă populațiunei dela țēra, sciu, nu-i vorbă, limba lorū maternă germană, dar așa cum e și în Germania în aceleași strate sociale, adecă nu în forma limbei scrise, care se învață în școlă, ci în forma dialecticā, aici dialectulu ardelenescū-săsescū, ce-și are mai deapópe rudite dialectele germane renane-francēce.

De acestu dialectu, prin care în totu casulu copilulu de șese ani simte îndată în adēnculu inimei sunelele limbei germane scrise și se învață a le pricepe, trebuie — repetimū, ca și în Germania — sē se lege instrucțiunea limbei germane; lungă vreme trebuie sē fiă dialectulu povățitoru în instrucțiunea intuitivă, în scriere și cetire, în esplicarea celorū cetite, în socotēlă, până când treptatū limba scrisă germană își ocupă loculū sēu. Și înainte de a pricepe de ajunsu limba scrisă germană, înainte de a-și fi căștigatū adevērată destoinicia în vorbire și cugetare, școlarulū de 6, 7 ori 8 ani trebuie sē mai încēpă încă o limbă nouă, în cele mai multe casuri cu totulū străinā, și amēndouē trebuie sē le învețe de-odată și în egală mēsură din școlă elementară așa, ca sē fie destoinicū a-și esprimă lāmurițu ideile și cunoșcințele sale în drēptă ordine și sē le împărtaşescă lāmurițu înșirate unele de altele și în sfirșitū sē le pótă și scrie corectū!...

Trebuie sē ne aducemū aici aminte de vorba bibliei: »Nime nu póte slujī la doi stăpāni« — așa de bună sēmă nici spiritulu copilului unei duple instrucțiuni limbicte din cei dintēiu ani de școlă, fără sē se păgubescă. Fie permisū, a lāsá aici vorba unui espertū pedagogū, care esplică din propria și nemediată-i cunoșcință asemenea stări. Dr. Gredt, directorulu Atheneului luxenburgicū, scrie în programa acestui institutū dela 1871: »Abia a începutū copilulu din Luxemburg (dialectulu luxenburgicū este de apópe ruditū cu o parte a celui ardelenescū-săsescū) a-și însuși limba germană scrisă în școlă prin învățământu intuitivū și póte prin instrucțiunea limbei, pe cātu se póte numai de bine, și în alu doilea anū și este introdusū în misteriele unei gramaticē nouē, necunoscutē lui, și astfelū ori ce naturală desvoltare din ființa sa internă, originară, devine o curată imposibilitate. Afară de dialectulu sēu copilulu altă limbă nu are; elū presimte numai dela sine asemēnarea, rudirea, ce există între dialectu și limba germană scrisă, și totuși se socotesce destoinicū a învăță limba francēsă cu totulū necunoscută lui. Astfelū se crează în școlile nóstre populare unu dualismū ce sdrobescē naturala desvoltare a viețe interne sufletesci, o stare anormală, care... face imposibilū ori ce avēntū idealū. Copilulu și învățatorulu stau fără sfatū, fără ajutorū inaintea ambelorū gramaticē; dar programulu — e prescrișu — și așa se necăjesce învățatorulu ca vai de elū până când copilulu scie sē-ți spună amētitū, fără consciință, regulele ambelorū gramaticē, și pentru paritatea limbei, în limba germană și francēsă... Dialectulu vorbitū, limba germană scrisă și francēsă în școlă poporală — nu-i asta moderna clădire a turnului Babilonului?«

Așa vorbește espertul și pătrunătorul pedagog despre instrucția duoră limbă în școlile populare. »Unitatea creșterii,« continuă el, »pretinde absoluta amenajare a studiului unei limbă streine (în școlă) până, când puterea intelectuală a copilului se dezvoltă și el e pus în stare nu să-și exprime numai cugetările sale în limba maternă corectă și curgătoare, ci să se priceapă și ce au vorbit și scris și alți oameni... De altfel învățarea limbii franceze în școlile populare, de se poate numi astfel această tortură a spiritului, aduce și pentru viața de mai târziu a școlarului foarte puțin câștig, dar strică într-o îngrozitoare măsură nu numai dezvoltarea în limba maternă... O astfel de instrucție... multă nu poate să țină; de asemenea nu va nega nimeni, că după eșirea școlarului din școlă elementară și se va șterge fără urmă aproape totă grămădirea aceea de limbă, care i s'a imprimată cu atâta grijă memoriei lui...

Nici în Ungaria nu lipsesc astfel de triste experiențe. »Noua gazetă pentru școlă« (Nr. 14 dela 2 Aprilie 1885) cu durere constată din Banat, unde s'a introdus în școlile germane planul de învățământ dela 29 Iunie 1879 — ceea ce nu-i de altfel rară casă — »că copii nemaghiari, cari au cercetat regulat o școlă cu limba mixtă până ce au implinit 12 ani, nu pot în nici o limbă să citească corect, cu atâta mai puțin să scrie, întâmpină chiar greutăți la recunoșterea și numirea literelor, nu pricep ce citesc din cărțile de școlă, nu sunt în stare să exprime fără erori frase simple amplificate, nu pot să întrebunțeze corect nici măcar articolul limbii lor materne, er limba maghiară o vorbesc și mai necorect decât limba maternă.«

Asemeni efecte nimicitoare ar trebui -- lucru firesc -- să aibă și asupra școlilor noastre germane aceea organizație. Ce instrucție potrivită pentru educație și cultivare poți afla acolo, unde jumătate sau cel puțin a treia parte a orelor de săptămână e menită pentru combinata învățare a duoră limbă, dintre cari una în cele mai multe cazuri se prezintă spiritului copilului ca o limbă moartă și nu oferă puncte de rudire? Cum se ne ajungă vremea, să dăm școlărilor germani ce este absolut necesar pentru spiritele tinere, din comora plină a culturii poporului lor și să nu fim străini de propria lor limbă maternă, să avem destulă vreme și pentru învățarea religiei și lectura bibliei ce-i indispensabilă, să se facă dreptate celorlalte materii de învățământ, ce-să necesare pentru viața practică și pentru nutrirea și lămurirea cugetării, caracterului, naturii, iubirii de patrie? Numărul orelor de instrucție, impus școlilor noastre germane prin desu numita ordinație pentru instrucția limbii ungurești în școlile cu mai mulți învățători din primul an începând, în cele cu un învățător din al doilea an de școlă, trebuie să aibă de urmare în genere înăbușirea puterii de producere, așa că populația germană mărginită la aceste școlă va fi vătămată în interesele sale culturale în cea mai mare măsură, va fi împedată în dezvoltarea sa națională și va fi osândită — pe câmpul progresului general al culturii — la un fel de helotism față cu populația maghiară, ale cărei școlă populare rămân neatinsă de piedeca unei alte limbă impuse.

În sfârșit amintim numai aici și vătămarea, ce o aduce mărginirea instrucției limbii germane prin organizația și numărul orelor de instrucție limbii maghiare, vieții noastre evanghelice religioase, bisericii noastre protestante, prin acea împrejurare, că nesuficienta însușire și înțelegerea redusă a limbii germane scrise pune nestrămutate piedeci înțelegerii catehismului german, cântărilor germane, bibliei germane a lui Luther.

Decă școlile populare ungurești ar fi astfel mărginite și strimțate prin impunerea instrucției unei limbă, afară de cea maghiară, cum se face acesta cu școlile noastre germane-evangelice prin ord. dela 29 Iunie 1879, comunele cu școlă și autoritățile lor școlare de bună seamă nu s'ar odihni și ar întrebuința toate mijloacele, ca să abată o astfel de lovitură dela mersul dezvoltării culturii lor.

Implinindu-și această datorie și cu aceeași rugare pășese acum subscrierul plin de stimă consistoriu înaintea Excelenței Văstre.

El e convins, că organizația instrucției limbii maghiare în școlile populare germane ale bisericii noastre, care s'a așternut Excelenței Văstre în 8 Decembrie 1882, Nr. 2804, corespunde sensului legilor, așa cum se manifestă el nu numai în legile anterioare și în articolul XVIII: 1879 precum și în declarațiile motivării și raportului comisiei și chiar și ale Excelenței Văstre, și împlinesc și pretensiunile §-lui 4 al articolului de lege XVIII dela 1879, ca limba maghiară să se primească în școlile populare nemaghiare între obiectele obligate de învățământ.

Înainte de a fi trimisă această organizație școlilor și autorităților noastre școlare și înainte de a fi introdusă de acestea — expedarea ei s'a făcut la 16 Martie 1883, deși actul poartă datul 24 Decembrie 1882 ca dat al desbaterilor consistoriului — V'a fost im-

părtașă Excelenței Văstre cu datul 8 Dec. 1882, N. 2084, 1882 și mai mult de doi ani nici o obiecție împotriva ei nu a fost făcută.

Împărțirea instrucției limbii ungurești, ce se începe după aceea organizarea în al 5-lea an de școlă și durează pentru fete până ce împlinesc 14 ani și băieții 15 ani, așa dară 4 ani, respective 5 ani în școlă de toate zilele — corespunde pretensiunilor pedagogiei raționale și e sigură că va da un rezultat corespunzător pentru creștere și instrucție, căci școlarii de mintea mai copă încep învățarea unei limbă streine pregătiți pentru acesta prin instrucția limbii materne.

Numai o astfel de organizare poate să delature în școlile populare strimțarea, nenaturală și dușmană culturii, a limbii materne și a celorlalte materii de învățământ, să păstreze pentru cultura generală capabilitatea de muncă a școlii, să apere chiar comunitatea școlară de scăderea culturii și moralei, care de altfel nu se poate împiedeca.

Excelența Voastră! Asigurările demne și liniștitoare, pe cari le-ați exprimat în înalta scrisoare dela 22 Febr. 1873 N. 1 către superintendentul acestei biserici, nu s'au dat uitării în această biserică, careia i s'au împărtașit. Semburele scrisorii este, că D-văstră nu aveți intenția să »se luați școlile confesionale bisericilor ce le susțin« sau »se aduceți mai întâi în margini mai înguste activitatea și influința confesională, ce de multă vreme lucră pe acest terem.«

Nu ne putem îndoi, că Excelența Voastră nu veți voi a promite o dreptă și binevoitoare realizare în acestă casă acelor declarații, cari după înțeles le-ați repetat și cu prilejul art. XVIII din 1879. Causa stă în mâinile D-văstră, § 4 al titlului articolului de lege lasă în sarcina ministrului de culte și instrucție regularea prin ordinație a instrucției obligate a limbii maghiare pentru școlile comunale și de stat, și astfel și numărul orelor de învățământ pentru școlile confesionale nemaghiare. Nici o lege nu vă împedecă așa dară să concedeți — după o mai adăncă pătrundere a cauzei, după o mai de aproape cunoștință a relațiilor școlare actuale — organizarea instrucției limbii ungurești cu numărul de ore admis pentru densa, așa cum a proiectat o consistoriul acesta pentru școlile populare germane ale acestei biserici, corespunzând din punctul de vedere pedagogic și de drept al întregii biserici atât legii cât și scopului școlii populare și astfel să mijloci ceea ce din mai multe privințe i de recomandat — a i se da acestei organizații, ce de doi ani există cu știrea Excelenței Văstre, teren și vreme, să se dezvolte naturală cel puțin în trecerea unei generații de școlari, pentru ca astfel în faptă să se vadă dovada despre valoarea sau nevaloarea sa.

De aceea noi înoinm rugarea, să binevoască Excelența Voastră a lua spre cunoștință proiectul alăturat de astă dată din nou pentru organizarea instrucției obligate a limbii ungurești în școlile populare germane ale bisericii c. a. din Ardeal și numărul de ore ce e a se întrebuința pentru această instrucție și a avisa pe respectivele organe ale statului, să nu împedecă în școlile noastre populare instrucția astfel organizată.

Sibiu, în 27 Aprilie 1885.

Din ședința consistoriului bisericii evanghelice c. a. în Ardeal.

Dr. G. D. Teutsch m. p.

Carol Fritsch m. p.

superintendent.

secretar.

SCRILE DILEI.

Din Viena se telegrafază, că profesorul de Universitate Dr. Reichardt s'a găsit la 2 August 1885 spânzurat într-o pădure lângă Mödling. Avea 45 ani și era profesor de botanică la Universitatea din Viena. O bolă de stomac nevindecabilă l'a împins să se sinucidă.

—0—

În zilele acestea — scrie »Kronstädter Zeitung« — un număr de oșpeți germani și români dela Zizin rugă pe comisarul băilor de acolo, pe vicecapitanul orașenesc Iosef Litsken, ca să dea un nume frumosului și mult vizitatului munte fără nume, propunându-se în același timp obicnuitul nume »Belvedere« sau »Belvedere.« D. comisar declară că e gata a face acesta; preotul dn acolo d. Török încă promise, că va lua parte la botezarea muntelui și că va ține un discurs în limba germană, deoarece oșpeții sunt mai numai Germani și Români, cari nu înțeleg de loc limba maghiară. Acestă împrejurare irită atât de mult partea maghiară din sânge a unui domn Gyertyanffy, comerciant de piei în Brașov, a cărui mamă a fost săsoaică, încât făcând preotului scandal și protestă (!) în contra discursului german și în contra oricărui alt nume decât maghiar. Este o dovadă a terorismului ce domnesc, că d. preot Török nu îndrăzni să țină un discurs german. Dar fiindcă nu era nici inclinat să vorbească într-o limbă, pe care afară de Gyertyanffy probabil că

nici unul din sutele de oșpeți nu o ar fi priceput, discursul rămase afară.

—0—

Tergul anual ce avea să se țină în Lăpușul ungureș, comit. Solnoc Doboca, la 25 și 26 Septembrie, s'a amânât în anul acesta pe zilele de 28 și 29 Septembrie.

—0—

La 27 Iuliu n. s'a împușcat în Deva șilerul Neculai Muntean, din cauză că nu găsea de lucru, ca să potă trăi, și pe lângă acesta trăia rău cu soția sa.

—0—

Metropolitul României a răspuns la notificarea metropolitului sârbesc Teodosiu, felicitându-l dimpreună cu sinodul român pentru ridicarea lui în scaunul metropolitan și recunoscându-l totodată de cap al bisericii autocefale în regatul sârbesc.

—0—

Se vorbește despre două visite princiare ce le-are primi la castelul Peleş, M. S. Regele, dice »Națiunea«. Întâi pe a principelui Eugenie al Austriei, nepot al împăratului Francisc Josef, și apoi pe a principelui Bulgariei, care va sosi la Sinaia pe la sfârșitul lui Iuliu, întorcându-se din Londra, unde fusese față la căsătoria fratelui său.

—0—

M. S. regele Oscar al Svediei și Norvegiei a decorat mai mulți ofițeri din armata română.

—0—

Se telegrafiază din Marsilia, că acolo moru de coleră 10 până la 15 persoane pe zi. În Spania numărul morților de coleră crește mereu, se crede că furtunile întind epidemia. Emigrările durează.

—○—

Perchisițiuni domiciliare în Alba-Iulia.

Alba-Iulia, în 4 August 1885.

Onorate Domnule Redactore! În legătură cu corespondența de curând publicată în st. »Gazeta« sub titlul »spaima patriotică« Te încunoscitez cumcă călcările de domiciliu și secestrarea romanului »Horea« urmeză cu rigore și grabă mare. Totmai acum am înțeles cumcă s'a călcat și domiciliul d-lui avocat Rubin Patitia, făcându-se cercetare după acel op unde s'au și allat trei bucăți, și pe lângă ordinul alăturat aici s'a și secestrat.

Departa am ajuns în molcomirea celor împilați Nr. 2778/bf. 1885

Onorabilului d-nu avocat Rubin Patitia în loc.

Ordin de perchisițiune domiciliară.

Find Domnia-ta acusată, că răspundese eșemplare tipărite din romanul original »Horea«, dușman patriei, și prin care se ațîță ura națională, și fiind Domnia-ta cu temei bănuită, că ascunde și păstrează în casa d-lale astfel de tipărituri în cantitate mai mare, din aceste cauze se ordonă contra d-tale perchisițiune domiciliară în sensul § 48 punctu a și a §-lui 50 al ordinației cu data 15 August 1880 Nr. 2265 I m. r., mai departe la propunerea procurorului devenită ordin, ceea ce și se aduce la cunoștință cu acel adaus, că cu acesta perchisițiune este însărcinat judele de cerc Csecs Andras.

Alba-Iulia 4 August 1885.

Dela judecătoria reg. de cerc: Csecs m. p. jude reg. de cerc.

—○—

Deva, 2 August 1885.

Tergul de vite în Deva. — Ordinația ministrului de finance și urmările ei.

Nu pot a nu aduce la cunoștință onoratei redacțiuni și a onoratului public rezultatul tergului de vite ținut în 30—31 Iuliu 1885 în opidul Deva, și totodată nu pot să nu fac oșericari reflecțiuni vis-à-vis de ordinația riguroasă a ministrului de finance pentru încasarea dărilor, competențelor, și dijmei, etc.

Tergul de vite a fost mare. Cam la 6000 capete de vite au fost aduse spre vânzare. Din acestea s'au vândut 200 boi, 900 vaci, viței și cai. Boii s'au ales foarte tare și au scăzut în preț până la 80 fl. Căți au vândut toți au vândut cu scădere. Eu i-am întrebat pe neguțatorii de boi, cum de așa puțină cumpără — și cu scădere, ei au răspuns: afacerea dela Pojonu ne-a stricat mult, apoi ridicarea vămei și în fine Germania acuma tot din Galiția, Moldova și Rusia cumpără boi, însă nu sunt îndestulți cu ei, pentru că: carnea lor n'are dulcea care o au carnea vitelor noastre, și dacă ferbe e fără gust — vânăta. Avem însă nădejde că era voră cumpăra dela noi, de altminte pentru familia Curții tot boi de Transilvania se taiă.

Vitele măruntă pentru aceea au trecut atâtea, pentru că au fost de tot eștine, o vacă cu vițel s'a vândut cu 40, 30 și 22 fl., pe cari mai înainte au căpătat 80, 60 și 45 fl., viței asemenea. Etă dera că nici vitele nu au preț, bucatele nu, beăturile nu. Nu, căci nu avem cui le vinde, nu-i concurență, nu avem piețe, și

pentru ce? Pentru că statele vecine au rădicat vămile contra noastră într-atât, de nu mai putem esporta.

Am ajuns să der a fi eschiși din pietele Europei. Și ore cine poartă vina la acestea? nimeni alții, decât cărmuitorii țerei! De va dura totu așa peste 2—3 ani trebuie să urmeze un „Krách“.

Acum o să facă amintire și de ordinațiunea ministrului de finanțe, prin care au fost provocate toate inspectoratele de dare din țară, ca toate dările, competențele, răscumpărarea dijmei, restanțe etc. ca cea mai mare rigore — și asprime până în 15 August să se executeze și încaseze (ne mai așteptându rezultatul recurselor — căci dacă se vor reduce sumele competențelor, se vor da banii îndărăpt — mulțămesc de astfel de rezolvire, dacă voui fi silit ultimele bucate ori vite a le vinde, pentru că a murit tatăl meu ori maica mea), pentru că: acuma a venit secerișul și din economia de casă pot face agricultorii bani, după șa ordinațiunii ministeriale, că se plătescă. Der de unde bani dacă nu sunt în circulațiune? Rămân numai ai amplotăților, cari capătă banii în prima, căci toți ceilalți bani din țară se încasează pe dare, ca cu ea să se plătescă amplotății și dobânzile la consortiul lui Rothschild — din a cărui grație trăsesc și domnesc confrății maghiari.

Acuma era voru face jidanii bun gheșeft, căci vândându-se prin execuția bucatele cele prospete ale bietului țeran, le vor cumpăra cu un bagatel. Astfel statul perde și țeranul sărăcește. Ce va să se alégă din noi, dacă nu vor interveni cărmuitorii țerei, pentru a aduce bani în țară, ca pentru ce avem numai să se deschidă pietele pentru esport.

Ca ultim remediu recomandă înaltului minister de finanțe în folosul statului și al debitorului lui, ca cu deosebire bucatele executate, să le ia statul în preț stipulat de consortiul din Budapesta, ca să se regreseze cât și cât ambii, și cu deosebire acum, deoarece ruda în gra e numai pe jumătate. Astfel Statul adunând bucatele din totă țera, va câștiga încă din ele, pentru că din timp în timp prețul lor va crește.

Un econom.

Lugoșiu, 3 August 1885.

Domnule Redactor! În sera de 1 August s. n. a. c. „Reuniunea română de cântări“ din loc a aranjat o serată de cântare și danț în grădina „S. Schneider“. Sursul musical la această serată l'a dat musica militară a. Reg. de Inf. c. c. Nr 43 din Caransebeș. Fiindcă la noi, musica militară nu e unu ce de toate țiile, deoarece nu o avem în loc, așa totu omul cu nerăbdare se grăbea în această seră în grădina „Schneider“, ca să se desfășoare câteva momente la auzul corului român și muzicii militare, acelei muzice, care cu atâta larmec a scit să ridice curagiul bravilor româniș dela Reg. 43 pe stâncișii munți ai Crivociei.

Programul esecutat de corul Reuniunii a fost următorul: 1. Czegka: „La lină isvor“, cor bərbătesc. 2. C. Ecker: „Apropierea Primăverei“, cor mixt. 3. C. Reinecke: „Pruncul în lăgănd“, cor mixt. 4. Czegka: „Frumosie“ cor bərbătesc. 5. Adam: „Junimea Parisiană“ cor bərbătesc esecutat de Reuniunea română și de „Lugoser Musik und Gesangverein.“

Programul a fost esecutat cu deplină precisiune și armoniă, atât de corurile micste, cât și de cel bərbătesc, ceea ce pte servi numai spre mare laudă și incurajare atât gingașelor coriste cât și bravilor bərbățiș, precum și distinsului conducător de cor al Reuniunii, ténérului Iosif Czegla.

Corona frumosului succes al Reuniunii în sera de 1 August a făcut punctul ultim din program: „Junimea Parisiană“ esecutată în românesce de corul român imbinat cu corul reuniunii: „Lugosen musik und Gesangs-Verein“. Era ceva impunător de-a asculta un cor atât de puternic, esecutând cu atâta precisiune această frumoșă piesă.

E de însemnat, că în această seră s'a inaugurat de mult dorita pace între aceste două Reuniuni lugoșene, ceea ce ar fi de dorit în interesul ambelor Reuniuni, ca să fie cât mai durabilă.

Una de carea ar trebui să țină în totdeauna cont corul reuniunii române din loc, precum și ori și care cor românesc ar fi, ca încât numai e posibil, la fiecare ocaziune să se cânte piese musicale originale române mai lăsându la o parte traduceri străine.

Ce e drept, repertoriul musical de piese originale române nu e așa avut ca cel german; dar totuși avem și noi, avem cel puțin atâtea, cât la fiecare ocaziune să se pta cânta baremi una.

Și apoi și aceea e de considerat, că dacă voim ca să ia un avânt mai însemnat și musica noastră națională, să cercăm, încât ne-e cu putință, Reuniuni române de cântări precum și singuratic, și în speciă gingașele dame și domnișore române ce cântă la piano, a sprijini pe autorii musicali români și piesele ce le avem a nu le desconsidera, pentru că eu cred, că numai și

numai așa ne vom putea mândri cu o musică națională alésă. Și apoi éráș, nimeu nu e în stare de a entusiasma, fermeca și înveseli o adevărată inimă românescă, ca cântările românesce.

Serata a fost tare bine cercetată, nu numai de publicul român ci și de străini. După cântare îndată s'a început danțul continuându-se cu entusiasm tineresc până cătră 4 ore dimineța.

Din frumoșă cunună de d-ne și d-șore ce au luat parte la această serată amintesc: D-nele Siojan, Rădulescu, Martinescu, Gosgarie, Hațeg, Popovici, Nedeleu, Brediceanu, Major (medicului), Pavel, Martinovski ș. a. D-șorele: Rădulescu, Martinescu, Vlad de Seliște din Peșta, surorile Colibaș, Ciuciu din Hațeg, Pavel, Nedeleu, Brancoviciu și multe alte române și străine.

Pre lângă frumosul succes moral a mai avut Reuniunea și un bun succes material, încasându-se sera preste 130 fl. v. a. N'ar strică nici decât, decât biroul Reuniunii din când în când ne-ar ținé în curent și cu afacerile financiare ale Reuniunii.

—d—

SCRIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. alu „Gaz. Trans.“)

VIENA, 6 August. — După cum anunță țiarele, întvederea Țarului cu Impăratul Austriei va fi la 24 Septembrie în Kremsier. Vor asista și Țarina și Impărătesa Austriei, și probabil că și prințul de coronă Rudolf. Prezența ministrilor de externe din ambele părți este neîndoișă.

PARIS, 6 August. — Senatul a votat legea privitoare la sporirea taxei pe produsele din România.

LONDRA, 6 August. — În camera comnelor Hicks Beach a accentuat drepturile și datoriele speciale ale Porții cu privire la Egipt adaugându, că un punct al misiunii lui Wolff este a face un aranjament cu Turcia. Anglia vrea să rămână în Egipt spre a-și îndeplini lucrarea.

DIVERSE.

O dramă amorosă la New-Orleans. — Un grozav act de răsunare s'a săvârșit în țiile trecute în New-Orleans, care a pus în mișcare totu orașul. Mr. Thomas Boasso, șeful poliției criminale, a fost impușcat pe stradă în șa mare de cătră o ténără fată de 18 ani, o brunetă frumoșă ca un tablou, anume Caterina Khun. Cu acesta se esplică și faptul, pentru ce Boasso cu o ți înainte avuse o întâlnire cu un orecare Khun, pe care l'a rănit greu. Lucrul stă astfel: Boasso fusese de mai mulți ani amic de casă al familiei Khun. În timpul din urmă se îndrăgost cu pasiune de frumoșă Caterina și hotări că cu orice preț ea trebuie să devină a sa. Dar înainte de toate trebuia paralisat tatăl fetei, deoarece Boasso spera, că pe femeile singure mai ușor le pte câștiga pentru planurile sale. Prin intrigele sale fine espertul criminalist isbuti să semene discordia între părinții fetei și aduse lucrul așa de departe, că aceștia se despărțiră. Caterina, fata, rămase la mamă-sa. Boasso avea așadar jocul său de jumătate câștigat. După ce convinse pe fată despre pasiunea sa, îi ceru mâna. El istorisi fetei lesne creștore, că n'ar fi în realitate căsătorit, că femeia sa ar fi o persoană pe care a luat-o la sine, fiindcă avea trebuință de importanța ei mărturiă într'un proces interesant și deci trebuia să o sustragă intrigelor partidei contrare. Acuma însă, de dragul Caterinei, ar fi espedat dela el. În scurt, manevra sa isbuti mai cu semă că fata încă avea simpatia de el. În calitatea sa de funcționar criminal suprem, Boasso sci să procure o licență falsă de căsătorie, de care avea lipsă înaintea judecătorului, care îndeplinește cununia în America. Caterina, în iluziunea că este legitima soția a lui Boasso, se predete înșelătorului. Dar curându după căsătoria înșelătoriei eși la ivelă. Caterina arată tatălui ei actul de cununie și acesta îl declară de fals. Se duseră la femeia lui Boasso și atâtu tatăl cât și fata se convinseră, că aceea este soția legitimă a lui Boasso. Bătrânul Khun făcu arătare tribunalului. Dar Caterina nu se mulțami cu acesta; ea însășoșă după sângele aceluia, care o înșelase și o desonorase. Luă în ascuns dela tatăl său un revolver și căută pe seducătorul ei, pe care îl și întâlni pe stradă. Fără a-i adresa o vorbă, impușcă pe Boasso. Glonțul îi pترunse partea dreaptă. El smulse fetei revolverul din mână dicându-i: „Nu ți-ai făcut bine lucrul!“ Apoi chemă un birjar, se sui în birje și plecă acasă, unde muri încă în aceeași nopte.

**

Căsătoria la Turcomani. — Societatea regală de geografia din Londra a dat acum câte-va țile, la tea-

trul Universității, o serată, în cursul căreia generalul sir Peter Lumsden, reintors de curându din Afganistan, a ținut o interesantă conferință asupra moravurilor populațiunii turcomane, care locuiesc în nordul Heratului. După povestirea sa, femeile turcomane sunt de timpuriu obicinuite la lucru. Când s'au logodit, își fac singure trusoul și pe cât este cu putință articolele viitorului lor menagiu, până chiar și covorele și mobilele. După obiceiul local, logodnicul dă mai înainte de nuntă părinților fetei un dar, de ordinul ei consistă de 100 de berbeci; cu toate acestea, darul se pte face și în bani. După ce viitorul soț s'a înteles în această privință cu părinții fetei, organizează pentru celebrarea căsătoriei curse de cai séu alte serbări, care ar plăcea amicilor săi. În urmă gătesce o cămilă cu toate trebuințioșele, pe care o trimite viitorei sale soții și care trebuie să jce un rol ore-care în șa nuntei. În aceea ți, logodnica șede pe un covor înaintea unui cort, încunjurată de membrii familiei sale. Membrii familiei viitorului soț vin atunci pentru a o lua, dar amicele logodnice se opun ca să nu o ia aruncându-le în cap oue crude și alte proiectile; femeile mai în vârstă iau parte la luptă aruncându în învâlmășala lămâi și struguri, și învâlmășala devine generală. În mijlocul luptei, sosesc logodnicul care se aruncă printre grupele luptătorilor, liberază pe viitorea lui soția și o urcă pe cămila, de care am vorbit. Îndată fie-care își pune armele jos și logodnicul își duce logodnica în mijlocul felițărilor și al strigătelor de bucuria ale asistenților.

**

O scenă parlamentară. — Raportorul din Atena alu țiarului „P. K.“ comunică următorea scenă dintr'o ședință a camerei grecesce: „În cursul desbaterilor de deunășile ale camerei, s'au petrecut și scene furtunoșe, ba chiar și scandalose, care dacă s'ar repeta mai adeseori ar înjosi parlamentul înaintea popoului. O astfel de scenă s'a întâplat cu ocaziunea desbaterii proiectului de lege asupra modificării dării de consum pe vin. Erau 10 ore sera, când avea să intre în desbatere proiectul și să se bicuiască. Deputatul opoșional Eutaxias propuse amânarea desbaterii pe șa următor-. „La o astfel de oră, șa ele, și după ce camera a lucrat o ți întregă pe o temperatură de 33 grade Celsius, e cu neputință să se desbată un proiect atât de important. Deputații nu sunt în pozițiune d'a mai sta în cameră.“ Atunci îi replică Korizis din majoritate: „Nu ești în stare să desbați; dacă ești beat du-te și stupesc.“ Când Eutaxias îi replică print'un gest plin de dispreț, că numai un smintit ar pte vorbi așa, atunci furtuna să deslegă. Vr'o 30 până la 40 deputați din majoritate se aruncară asupra colegului lor Eutaxias, îl amenință cu bastoanele lor și cercă să-l tărăscă de pe tribună. Atunci cel amenințat pune mâna pe scaun ca să se apere, și se nasce o pâruială formală; se aușiau bine loviturile de bastoane. Numai după îndelungat timp isbuti președintele să restabilească liniștea, chemându apoi la ordine pe deputatul Eutaxias! Ședința dură încă până la orele 12¼, după meșul nopti.“

BIBLIOGRAFIA.

„Școla practică“ tomul IV Nr. 3 și 4 pro Iuliu și Iuliu a. c. au apărut cu următorul sumar: *Catechese școlare*: II. D-șeu e etern. — A a seméná, a deosebi, a compará (lecțiune practică din învățământul intuitiv). — *Adverbul* (din „Gramatica elementară“ de Jeremievič-Dubău.) *Din calculul elementar*: Tractarea numărului 6. — *Primele lecțiuni de geometriă*: Cubul (fine). — *Fluturul comun* (din „Îndreptar teoretic-practic pentru învățământul intuitiv de V. Gr. Borgovanu). — O nouă ordinațiune ministerială privitoare la limba maghiară în școlele populare. Reuniunea Mariană Năsăudéná. Abdicerea mea din postul de referent școlar în cercul Rodnei. — Apelul Ateului Român. Bibliografia.

Prețul abonamentului la „Școla practică“ pe anul întreg e 3 fl. v. a. Exemplare complete se găsesc. Prenumeratiunile a se adresă la redacțiune în Năsăud (Nassod-Transilvania).

Cursul pieței Brașov:

din 6 August st. n. 1885.

Banote românesce	Cump.	8.83	Vend.	8.85
Argint românesc		8.75		8.80
Napoleon-d'or		9.88		9.92
Lire turcesce		11.15		11.20
Imperial		10.10		10.15
Galben		5.85		5.90
Serisurile fonce „Albina“		100.50		101.—
Ruble Rusesce		122.5		123.5
Discountul		7—10 % pe an.		

Editor: Iacob Mureșianu.

Redactor responsabil: Dr. Aurel Mureșianu.

Cursul la burza de Viena

din 5 Augustu st. n. 1885.

Table with 2 columns: Item description and price. Includes items like 'Rentă de aur 4%', 'Rentă de hârtă 5%', 'Imprumutul căilor ferate ungare', etc.

Bursa de București.

Cota oficială dela 23 Iuliu st. v. 1885

Table with 3 columns: Item description, 'Cump.' (buy), and 'vând' (sell). Includes items like 'Renta română (5%)', 'Renta rom. amort. (5%)', 'Banca națională a României', etc.

Numere singuratică à 5 cr. din „Gazeta Transilvaniei“ se potă cumpăra în tunceria lui H. Gross.

Unu practicantū din o familiă bună se primesce în magazinulū de sticlăria și de porțelanū a lui KAROL MÜLLER.

Procsimele trageri de loteria la 14 Augustu st. n.

pentru losuri întregi reg. ung. cu premii à 3 fl. 50; pentru jumătăți de losuri 2 fl. 25 cr. Câștigurile principale de fl. 150,000, 15,000, 5000, 4 à fl. 1000, 18 à fl. 500, 1475 à 144.

Tôte câștigurile suntū scutite de dare!

pentru tragerea dela 17 Aug. st. n. a losurilor oest. Roden-Credit numai cu 1 fl. 50 cr. Câștigurile principale fl. 50,000 etc.

Mai departe recomandū losurile esopițiunei din Budapesta à fl. 1 bucata, 11 bucăți numai cu 10 fl. Câștigulū principalū 100,000 fl. în totalū 4000 câștiguri. Se află de vândare în zarafia lui

FRIEDERICŪ ORENDI

strada Teatrului Nr. 94.

unde se primescū și totū feliu de cupōne și losuri trase la sorti.

Abonamente la Gazeta Transilvaniei

se potū face cu începerea dela 1 și 15 ale fiecărei luni, mai ușorū prin mandate postale.

Adresele ne rugămū a ni se trimite esactū arătându-se și posta ultimă.

PREȚULŪ ABONAMENTULUI ESTE:

Pentru Austro-Ungaria:

Table with 2 columns: Duration and price. pe trei luni . . . . . 3 fl. —, „ șese luni . . . . . 6 fl. —, „ unū anū . . . . . 12 fl. —

Pentru România și străinătale.

Table with 2 columns: Duration and price. pe trei luni . . . . . 10 franci, „ șese luni . . . . . 20 „, „ unū anū . . . . . 40 „

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersulū trenurilor

pe linia Predealū-Budapesta și pe linia Teiușū-Aradū-Budapesta a călei ferate orientale de statū reg. ung.

Large table with 4 main sections: Predealū-Budapesta, Budapesta-Predealū, Teiușū-Aradū-Budapesta, and Budapesta-Aradū-Teiușū. Each section contains a grid of train routes, times, and vehicle types (omnibus, accelerated, etc.).

Nota: Orele de nopie suntū cele dintre liniile grōse.

Tipografia ALEXI, Brașovū.